

โครงการวิจัยผลกระทบของสถานสุรา กระแสใหม่ต่อการผังเมืองและการเปลี่ยนแปลงเมือง กรณีศึกษาถนนเจริญกรุง

Hipster bars, gentrification, and urban planning: a case study of Charoenkrung Road

ที่มาและความสำคัญของปัญหาการศึกษา

1.1 การเปลี่ยนแปลงของร้านขายสุรา ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสังคมเมืองได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของร้านสุรา โดยเปลี่ยนจากสถานให้บริการที่เน้นขายสุราเป็นหลักกลายเป็นสถานขายสุราที่เน้นขายบรรยากาศ ประสบการณ์ และสุนทรียศาสตร์ โดยบาร์กระแสใหม่ลงทุนจำนวนมากใน 2 ส่วนคือ

1. การออกแบบภายนอกและภายใน

2. การออกแบบอาหารและสุรา

การออกแบบทั้ง 2 นี้ พยายามตอบสนองความโหยหาอดีต (nostalgia) ของชนชั้นกลางที่มีการศึกษา และเป็นสถาบันทางวัฒนธรรม (cultural institution) ประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมบรรยากาศทางการทดลอง และการใฝ่รู้ (intellectual curiosity) ของคนสมัยใหม่ โดยมองว่าเป็นการจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ และแรงบันดาลใจใหม่ๆ

1.2 การบริโภคสุราของคนเมืองรุ่นใหม่ พฤติกรรมการบริโภคสุราของคนเมืองรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป และแตกต่างไปจากมโนทัศน์ (และอคติ) ดั้งเดิมที่มีต่อคนดื่มเหล้า (เช่น “เครียด จน กินเหล้า” หรือ “ผิดศีลข้อที่ 5”) โดยผู้บริโภครุ่นใหม่เหล่านี้มีรายได้ การศึกษา ทักษะคิด และรสนิยมที่เปิดกว้าง อยากรู้อยากลองสิ่งใหม่ๆ และไม่ได้มองเรื่องการดื่มสุราเป็นปัญหาสาธารณสุข แต่กลับมองว่าเป็นเรื่องของรสนิยมที่ดีด้วยซ้ำ (taste)

1.3 การเปลี่ยนแปลงของย่านเก่า การพยายามแสวงหาบรรยากาศใหม่ๆของชาวฮิปเตอร์ นำไปสู่การเปลี่ยนของย่านเก่า (neighborhood change) การเปลี่ยนแปลงของย่านนี้ไม่ใช่แค่การเปลี่ยนแปลงทางกลไกราคา แต่รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์สังคมด้วย

กรอบแนวคิด

1 สุนทรียศาสตร์ พื้นที่ และการสร้างแบรนด์ของบาร์กระแสใหม่

งานวิจัยนี้สนใจการสร้างตัวตน (identity) ของบาร์กระแสใหม่ที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ การตกแต่ง การออกแบบ สถาปัตยกรรม และพื้นที่เมือง มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างแบรนด์ตนเองให้เป็นที่รู้จักในหมู่กว้าง

2 การเปลี่ยนแปลงเมืองและบทบาทของกฎหมายผังเมืองและกฎหมายอาคาร

ปรากฏการณ์บาร์กระแสใหม่ไม่ใช่เพียงประเด็นทางธุรกิจหรือสาธารณสุขเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นหัวใจของการผังเมืองและพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบัน จึงมีกรณีที่น่าสนใจ 2 กรณีเกี่ยวกับที่ตั้งของสถานบริการสุราในเมือง คือ 1. ในกรณีที่มีการเปิดสถานบริการในบริเวณที่ขัดกับกฎหมายผังเมืองและกฎหมายอาคาร สถานประกอบการเหล่านี้ได้ผ่านระบบการขออนุญาตมาได้อย่างไร 2. ถึงแม้สถานบริการจะเปิดบริการถูกต้อง แต่อาจจะใช้ช่องว่างทางกฎหมาย และทำให้ดูขัดกับภาพรวมของพื้นที่ กรณีดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายผังเมืองและกฎหมายอาคารมีการควบคุมในกรอบกว้างๆ และอาจไม่ลงลึกในรายละเอียด

3 ข้อขัดแย้งเชิงพื้นที่-สังคม

การเปลี่ยนแปลงในย่านนี้อาจสร้างข้อขัดแย้ง (conflict) ภายในพื้นที่ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปและอาจจะขัดกับลักษณะพื้นที่เดิม โดยข้อขัดแย้งนี้สามารถเกิดได้หลายระดับ ทั้งระดับที่รุนแรงและกระทบกัน เช่น การไล่รื้อ การไล่ที่ การทุบทิ้งแล้วสร้างใหม่ (demolish and redevelop) หรือระดับที่ค่อยเป็นค่อยไป เช่น การขึ้นค่าเช่า หรือ การสร้างความรำคาญ (nuisance) หรือกระทบกระทั่งพื้นที่ชีวิตประจำวัน (everyday space) ของคนในชุมชน

